

Sammenligning af socialhjælp i nordiske lande

Dette notat sammenligner rådighedsbeløbet (indkomst fra kontanthjælp/socialhjælp fratrukket skat, husleje og daginstitution mv.) for kontanthjælpsmodtagere/personer på socialhjælp i nordiske lande (Danmark, Sverige, Finland og Island). Tallene er udarbejdet af Nordisk Socialstatistisk Komité under Nordisk Ministerråd. Det fremgår, at niveauet for kontanthjælp/socialhjælp er relativt højt i Danmark. En enlig med 1 barn har et dobbelt så stort rådighedsbeløb som i Sverige. I Danmark udgør rådighedsbeløbet 770 EURO om måneden (købekraftsjusteret), mens rådighedsbeløbet i Sverige udgør 382 EURO. Også i forhold til niveauet i Finland og Island er det danske niveau højt - hhv. 77 pct. og 39 pct. højere. Også for andre familietyper er rådighedsbeløbet højt i Danmark. For enlige uden børn ligger niveauet 47 pct. over niveauet i Sverige, ligesom det er højere end i Island og Finland. Dette billede gentages, når man ser på par med 2 børn, som har et markant højere rådighedsbeløb i Danmark end i de øvrige lande. Det høje kontanthjælpsniveau i Danmark medfører svækkede incitamentter til at tage et arbejde. En enlig kontanthjælpsmodtager med 1 eller 2 børn får således kun en fremgang på ca. 1.000 kr. om måneden ved at tage et ufaglært fuldtidsjob.

Danmarks Statistik har fundet, at 46 pct. af de kvindelige kontanthjælpsmodtagere ikke står til rådighed for arbejdsmarkedet. For at forbedre incitamentet til at arbejde anbefales det, at der indføres et "gyldent princip", som indebærer, at en kontanthjælpsmodtager altid har et ekstra råderum på minimum 2.000 kr. om måneden ved at tage et typisk lavtlønnet ufaglært job. Det kan ske ved, at man justerer kontanthjælpen ned, så "job-gevinsten" altid udgør minimum 2.000 kr. om måneden. Alternativt kan man forbedre incitamentet til at arbejde ved at øge beskæftigelsesfradraget, herunder særskilt for enlige forsørgere. Dette lægger regeringen op til i skattereformen. Endvidere kan man ændre på satsreguleringen, så kontanthjælpen vokser langsommere end lønningerne. Dette lægger regeringen også op til i skattereformen, som indebærer en mindreregulering af kontanthjælpen på ca. 5 pct. point (sammenlignet med den nuværende regulering af kontanthjælpen) frem mod 2022.

I dette notat sammenlignes rådighedsbeløbet for personer på socialhjælp (kontanthjælp) i Danmark med niveauet i Sverige, Island og Finland¹. Rådighedsbeløbet opgøres ud fra kontant-/socialhjælpen efter skat, betaling for daginstitution og husleje. Herudover er der købekraftsjusteret således, at der er taget højde for prisforskelle landene imellem². Det fremgår, at rådighedsbeløbet i Danmark er højere end i de øvrige lande.

En enlig med 1 barn på socialhjælp har dobbelt så meget til rådighed som i Sverige. I Danmark udgør rådighedsbeløbet 770 EURO om måneden (købekraftsjusteret), mens rådighedsbeløbet i Sverige udgør 382 EURO. Også i forhold til niveauet i Finland og Island er det danske niveau højt - hhv. 77 pct. og 39 pct. højere.

¹ Det bemærkes, at det kun er i Danmark og Island, at ikke-forsikrede modtager socialhjælp ved arbejdsløshed. I Finland og Sverige får de ikke-forsikrede en særlig ydelse, der kan suppleres med socialhjælp. I tabellen er kun angivet de personer, der kun modtager socialhjælp. Det skal bemærkes at Norge, grundet manglende data, ikke er medtaget i undersøgelsen.

² Derudover er tallene ækvivalerede, således at der er taget højde for familiernes størrelse og sammensætning.

Tabel 1. Disponibel indkomst pr. måned efter skat, betaling for daginstitution og husleje ved modtagelse af socialhjælp, december 2010

<i>National valuta</i>	Danmark	Sverige	Island	Finland
Enlig med 1 barn	8.307	4.362	94.362	546
Enlig uden børn	5.105	3.680	68.610	417
Par med 2 børn	6.886	4.981	67.882	592
<i>Købekraftskorrigerede Euro</i>	Danmark	Sverige	Island	Finland
Enlig med 1 barn	770	382	555	435
Enlig uden børn	473	322	382	339
Par med 2 børn	638	436	399	472

Anm.: Indkomsterne er ækvivalerede, hvilket tager højde for forskelle i familiernes størrelse og sammensætning.

Kilde: Nordisk Socialstatistisk Komité (2012): "Social tryghed i de nordiske lande"

Også for andre familietyper er rådighedsbeløbet højt i Danmark. For enlige uden børn ligger niveauet 47 pct. over niveauet i Sverige, ligesom det er højere end i Island og Finland. Dette billede gentages, når man ser på par med 2 børn. I Danmark er rådighedsbeløbet markant højere end i de øvrige lande.

Høj kompensation for lønmodtagere på kontanthjælp i Danmark

Ser man på, hvor meget af lønnen en gennemsnitlig lønmodtager får dækket i tilfælde af ledighed på kontanthjælp/socialhjælp, ligger vi i Danmark ligeledes meget højt i forhold til resten af norden. En enlig med et barn kan således få dækket mere end 60 pct. af sin løn i tilfælde af kontant-/socialhjælp, mens det i Sverige kun er omkring 30 pct., altså halvt så meget som i Danmark, se tabel 2.

Tabel 2. Kompensationsgrad for en gennemsnitlig lønmodtager ved modtagelse af socialhjælp, procent af disponibel indkomst (2010)

Pct.	Danmark	Sverige	Island	Finland
Enlig med 1 barn	62	31	41	40
Enlig uden børn	32	20	25	23
Par med 2 børn	44	26	27	31

Kilde: Nordisk Socialstatistisk Komité (2012): "Social tryghed i de nordiske lande"

Som det fremgår, er rådighedsbeløbet for kontant-/socialhjælpsmodtagere relativt højt i Danmark, når der sammenlignes med niveauet i Sverige, Finland og Island. Når rådighedsbeløbet i Danmark for en enlig med 1 eller 2 børn på kontanthjælp sammenlignes med rådighedsbeløbet for en ufaglært, er incitamentet til at være i beskæftigelse meget beskedent. Fremgangen i rådighedsbeløbet for en enlig kontanthjælpsmodtager med 1 eller 2 børn ved at arbejde udgør godt 900 hhv. knap 1.000 kr. om måneden eller ca. 50 kr. pr. arbejdsdag³. Det er et yderst lille incitament til at være i beskæftigelse, og det fastholder mange danskere på kontanthjælp. I den forbindelse skal det nævnes, at Rigsstatistiker Jan Plovsing, Danmarks Statistik, i en

³ Se Appendix. Se også CEPOS-notatet "Forøgelse af jobgevinst med 1.000 kr. pr. måned via jobfradrag koster 30 mia. kr." (2012)

undersøgelse har fundet, at 46 pct. af de kvindelige kontanthjælpsmodtagere ikke står til rådighed for arbejdsmarkedet⁴.

Tabel 3. Kontanthjælpsmodtagere, som efter eget udsagn ikke står til rådighed for arbejdsmarkedet

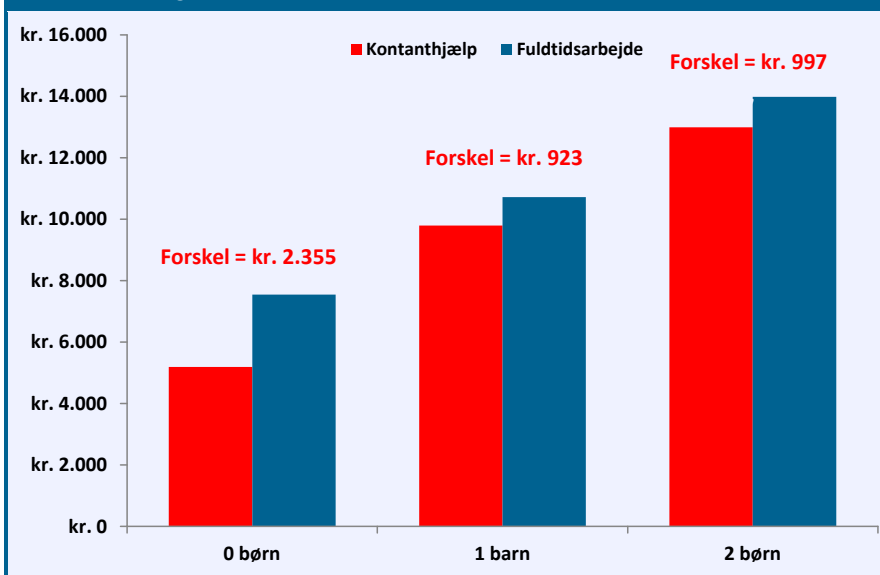
	Mænd	Kvinder	I alt
Antal interviewede 2007-2011	444	465	909
Andel der ikke står til rådighed	23%	46%	35%

Kilde: Jan Plovsing, Danmarks Statistik (dst.dk):

"Vil kontanthjælpsmodtagere arbejde?"

For at forbedre incitamentet til at arbejde kan man f.eks. indføre et "gyldent princip", som indebærer, at en kontanthjælpsmodtager altid skal have et ekstra råderum på minimum 2.000 kr. om måneden ved at tage et typisk lavtlønnet ufaglært job. Det kan ske ved, at man justerer kontanthjælpen ned, så "job-gevinsten" altid udgør minimum 2.000 kr. om måneden. Alternativt kan man forbedre incitamentet til at arbejde ved at øge beskæftigelsesfradraget, herunder særskilt for enlige forsørgere. Dette lægger regeringen op til i skattereformen, hvor det øgede beskæftigelsesfradrag giver en gevinst for beskæftigede på op til 4.150 kr. om året. Det særlige beskæftigelsesfradrag til enlige forsørgere giver en jobgevinst på op til 5.130 kr. om året. Det bemærkes, at særlig det generelle beskæftigelsesfradrag er ineffektivt til at øge arbejdsudbuddet sammenlignet med lavere topskat⁵. Endvidere kan man ændre på satsreguleringen, så kontanthjælpen vokser langsommere end lønningerne. Dette lægger regeringen også op til i skattereformen, som indebærer en mindreregulering af kontanthjælpen på 5 pct. (sammenlignet med den nuværende regulering af kontanthjælpen) frem mod 2022.

Figur 1. Månedligt rådighedsbeløb for en enig på kontanthjælp eller i fuldtidsbeskæftigelse, med hhv. 0, 1 eller 2 børn

Kilde: Arbejdsmarkedsstyrelsen samt Beskæftigelsesministeriet

Anm.: Rådighedsbeløb er defineret som samlede indtægter efter skat (kontanthjælp eller løn), boligstøtte, børnetilskud og særlig støtte, fratrukket de samlede faste udgifter (herunder husleje, vand, varme, el, ATP, A-kasse, fagforening og forældrebetaling til dagtilbud)

⁴ Jan Plovsing, Danmarks Statistik: <http://www.dst.dk/da/Statistik/bagtal/2011-12-14-kronik-kontanthjælp.aspx>

⁵ Opgjort som arbejdsudbud pr. mia. kr. i skattelettelse. Se CEPOS-notatet "Forskellige skatteinstrumenters påvirkning af arbejdsudbud og velstand" (2011)

Appendix

Husstandsøkonomi for enlige med hhv. 0, 1 og 2 børn på dansk kontanthjælp (personen har modtaget kontanthjælp i mindre end 6 måneder) og ved beskæftigelse til 110 kr./time						
Arbejdstimer/uge	Ingen børn		1 barn		2 børn	
	Kontant- hjælp	Fuldtids- arbejde	Kontant- hjælp	Fuldtids- arbejde	Kontant- hjælp	Fuldtids- arbejde
	0 timer	37 timer	0 timer	37 timer	0 timer	37 timer
A-indkomst	0	211.624	0	211.624	0	211.624
Kontanthjælp	120.528	0	160.140	0	160.140	0
Indkomst i alt	120.528	211.624	160.140	211.624	160.140	211.624
Arbejdsmarkedsbidrag	0	16.843	0	16.843	0	16.843
Skat	27.089	48.256	41.275	47.956	40.975	47.656
Indkomst efter skat	93.439	146.524	118.865	146.824	119.165	147.124
Husleje	41.880	41.880	62.220	62.220	62.220	62.220
Vand, varme, el	9.600	9.600	12.480	12.480	12.480	12.480
ATP, A-kasse, fagforening	0	10.830	0	10.830	0	10.830
Forældrebetaling til dagtilbud	0	0	0	0	0	0
Samlede udgifter	51.480	62.310	74.700	85.530	74.700	85.530
Boligstøtte	6.288	6.288	32.016	25.968	37.332	32.160
Børnetilskud	0	0	41.320	41.320	74.048	74.048
Særlig støtte	13.992	0	0	0	0	0
Rådighedsbeløb*	62.239	90.502	117.501	128.582	155.845	167.802
Rådighedsbeløb pr. md.*	5.187	7.542	9.792	10.715	12.987	13.984
Forskelsbeløb	2.355		923		997	

Kilde: Arbejdsmarkedsstyrelsen

Anm.: *efter fradrag af skat, boligudgifter samt evt. daginstitutionsbetaling, a-kasse og fagforening